9 *"Morda bi moral biti tale korak prvi ... Ampak vi veste, da ni tako lahko, kot se zdi. Tukaj morate stisniti zobe in vreči v smeti vse, kar v vas zbuja skušnjave. Vedno znova in znova. Nabavite si tudi učinkovite spletne filtre, ki vam bodo onemogočili dostop do pornografskih strani na internetu. Vsaka odvisnost se zdravi tudi s popolno abstinenco. Očistite svoj življenjski prostor pornografskih vsebin.*

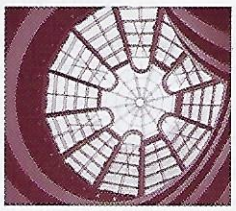

12 *"Kaj lahko torej storimo, da bi zavarovali otroke, ki veljajo zaradi svoje naivnosti, nepremišljenosti in radovednosti za najbolj ranljivo skupino internetnih uporabnikov? Verjetno ni odveč poudariti, da bi poleg staršev morale dejavno vlogo pri izobraževanju in ozaveščanju otrok o varni uporabi interneta prevzeti tudi šole ter izobraževalne ustanove in nenazadnje tudi družbena skupnost."*

29 *"Otroci zaznavajo več, kot bi si želeli, če razmejitve v zakonskem odnosu niso jasne. To pomeni, da moramo postaviti mejo do otrok, tako da poskrbimo za svoj odnos; poskrbimo za ranljive teme, spregovorimo o občutljivih vprašanjih, ki bi se jim najraje izognili, se zavemo svojih čustev, jih priznamo in delimo s partnerjem. Šele ko zakoncu lahko priznamo, da smo jezni, žalostni, prizadeti, da nas boli, nas je strah, ko lahko možu/ženi pokažemo, da smo ranljivi, da obstajajo vsebine, bolečine, strahovi, nemir, o katerih bi radi spregovorili, potem lahko postavimo mejo."*

31 *"Inkluzivna šola svojo kulturo razvija v smeri socialne povezanosti, povezanosti življenja med učenci, učitelji in okoljem, ne glede na njihove posebnosti in potrebe. Spodbuja socialno odgovornost, solidarnost, sodelovanje. Ne ločuje med učenci s posebnimi potrebami in drugimi učenci. V inkluzivni šoli so vsi le učenci. Ima en učni program, ki se prilagaja posameznikom. Ni dveh kurikulumov. Program se prilagaja posameznikom in njihovim posebnostim."*

40 *"Sobotna šola kot ena od oblik obogatitvenega programa šole predvideva občasno ločevanje nadarjenih učencev iz celotne generacije. S predstavitvijo ene izmed možnih dejavnosti, s katero lahko na neki način zadostimo posebnim potrebam nadarjenih, opisujemo našo sobotno šolo. Veliko nadarjenih učencev, ki so vanjo povabljeni, je med tednom zelo zasedenih v popoldanskem času. Načrtovali smo izvesti nekaj delavnic na teme, ki se pri rednem pouku ne izvajajo."*

Uvodnik

1 Silvo Šinkovec: **Svoboda**

V žarišču: Zavarujmo otroke pred pornografijo

3 Marjan Žveglič: **Pornografija uničuje mlade**
5 Mojca Dobnikar: **Pornografija in Zakon o medijih**
6 Renata Šribar: **Pornografska zloraba otrok in mladoletnih**
9 Natalija Povodnik: **Zasvojenost s pornografijo – prva pomoč**
12 Radoš Skrt: **Kako obvarovati otroke pred nevarnostmi interneta?**
14 Mariša Bizjak, Elena Kavčič: **Zaščitimo otroke**

Naš pogovor

15 Polona Knific: **Sonja Pungertnik: Edina tema, ki obstaja, je neznanje**

Biti vzgojitelj

18 Franc Pediček: **Moji dijaki in slušatelji**

Biblična stran

20 Viljem Lovše: **Nismo sami, On je z nami**

Razredništvo

22 Snežana Šeruga: **Razredna ura nekoliko drugače**
24 Sonja Votolen: **Prepoznavanje pozitivnosti v razredu**
26 Mira Vidmar Kuret: **Sprostitvena vzgoja pri pouku**

Starši

29 Nataša Rijavec Klobučar: **Zakonca sta steber družine**
30 Tomaž Torkar: **Pismo staršem**

Vzgojna področja

31 Milček Komelj: **Kraljeva meditacija o skrivnosti življenja**
33 Branka Škufca: **Značilnosti inkluzivne šole**
35 Marjeta Vaupotič: **Prikaz obravnave pravljice v prvem razredu devetletke**
37 Bernarda Kejžar: **Evropski jezikovni portfolijo**

Izkušnje

40 Angela Svenšek: **Sobotna šola za nadarjene na OŠ Beltinci**
42 Ane Mari Čerpnjak: **Zgodovina Romov**

44 **Prebrali smo**

45 **Iz življenja DKPS**

51 **Napovedni koledar**

52 **Summary**

52 **Avtorji**

Pornografija uničuje mlade

Marjan Žveglič

V povezavi s pornografijo bi moralo družboslovje jasno odgovoriti na dve temeljni vprašanji: kaj je tisto, kar pritegne toliko odraslih uporabnikov, in ali ni uporaba pornografije tudi zanje slepa ulica. In drugo vprašanje: kakšen učinek ima pornografija na otroke in odraščajočo mladino in ali je mlade sploh mogoče zaščititi pred tem vplivom.

Pornografija je pojav, ki seveda ni nov, mu pa nesluten razvoj komunikacijskih sredstev ustvarja izjemne možnosti za razmah. Posledica je, da je pornografije ogromno in da je izrazito vsiljiva. V skladu z razširjenostjo pojava bi človek pričakoval, da mu bodo družboslovne znanosti posvetile ustrezno pozornost, pa očitno ni tako. Resda se pojavljajo posamezni teksti, ki pojav obravnavajo, vendar skušajo pornografijo prej zagovarjati, kakor jo objektivno in zavzeto raziskovati.

Že pri opredelitvi pojma prihaja do nejasnosti. Beremo, da "so si uporabniki glede definicije enotni. Pornografija je besedno ali slikovno prikazovanje pedofilije, sodomizma in incesta". In vendar nas že pogled v preprost slovar tujk pouči, da beseda izvira iz grščine, kjer *porne* pomeni vlačugo, pornograf pa pisca ali slikarja, ki tovrstne vsebine prikazuje. Gre torej za preprosto ločnico, ki je dostojanstvo človeka. Tam, kjer na področju spolnosti človek preneha biti oseba in postane predmet (nekaj, kar je mogoče prodati in kupiti), se začne pornografija. Očitno je, da je uporabnikov pornografije veliko, sicer bi ne bilo toliko ponudbe. Gre pretežno za kupoprodajni odnos. Zastonjske ponudbe je samo toliko, kolikor po oceni ponudnikov zadostuje za promocijo.

Zasvojenost

To, da uporabniki pornografije svojo pravico in prakso zagovarjajo, je samo po sebi umevno. Popolnoma jasno je tudi, da je uporaba pornografije njihova svobodna izbira in pravica. Dejal bi, da predvsem pravica (ker so odrasli in morajo za svoja dejanja odgovarjati), za svobodo pa nisem tako zelo prepričan, da jo imajo, pač pa sem trdno prepričan, da nesvobode, tudi če so zasužnjeni, ne bodo priznali. Menimo namreč, da so vsi redni uporabniki pornografije bolj ali manj zasvojeni – odvisni, in zato ne morejo svobodno odločati o tem, ali so uporabniki, in spregledati škodljivosti tovrstne prakse. Zavedam se, da bi vsi prizadeti, če

Foto: Aleksa Veber

bi to brali, v en glas protestirali in me zmerjali zaradi teh obtožb. Predlagamo jim preizkus, podoben, kakor velja za nagnjene k alkoholu. Če o sebi niso gotovi, ali so že odvisni ali ne, naj šest mesecev popolnoma abstinirajo. Če jim bo uspelo, je to dokaz, da trenutno niso odvisniki. Nikakor pa ne, da jutri že ne bodo.

Še en razlog govori za zasvojenost. Človek seveda ima spolne potrebe. Budi jih kemija v telesu, sproža (predvsem) pogled ali predstava. Pri odraslih ljudeh, ki so našli partnerja in z njim ustvarili lep medčloveški odnos, je to redna pot za zadovoljevanje teh potreb. Po zadovoljitvi nastopi krajši ali daljši čas umiritve. Uporabniki pornografije pa se trudijo umetno izzvati potrebo, da bi lahko potem segli po zadovoljitvi – užitku, ki je zanje končni cilj. Nenehno umetno vzbujanje potrebe, včasih tudi kljub jasnim znakom telesnega upora, je znak zasvojenosti. Posebno vprašanje je, ali nima prav Viktor E. Frankl, ki trdi, da je užitek, tako kakor sreča, stranski produkt doseganja smisla. Ko pa ciljamo neposredno na užitek, ga zgrešimo. Pa je to posebno in zahtevno vprašanje, ki mu tu ni mogoče posvetiti dovolj pozornosti.

Izpostavljenost otrok

Nas predvsem zanimajo mladi in njihova izpostavljenost množičnemu pojavu pornografije. Najprej razmislek o tem, ali je pornografija otrokom dostopna? Kaj jo sploh omejuje? Tiskovine s pornografskimi vsebinami so neomejeno na prodaj; celo razstavljene so po kioskih in knjigarnah poleg drugih del. Na medmrežju resda pri odpiranju posameznih vsebin od uporabnika zahtevajo tudi zagotovilo, da je star 18 let ali več. Seveda je pristop uspešen tudi takrat, ko pritrdilno odgovori desetletnik. Le kdo bi upal trditi, da mladostnik, ki ga nezadržno žene radovednost, podžgana s telesnimi spremembami v času zorenja, zlahka odgovori po resnici, kar pomeni, da se zlahka odpove vpogledu, ko pa tega ne zmore toliko odraslih? Tudi lakonična pripomba, naj za to vendarle poskrbijo starši, je brez osnove. Preveč možnosti je, da mladostnik svojo radovednost poteši zunaj doma, celo na javnih mestih. Zato je prav internetna ponudba pornografije najtežje obvladljiva.

Tudi s televizijsko ponudbo je komaj kaj boljše. Nočne ure so ovira za starše, ki morajo zjutraj na delo. Mladih pa, če niso strogo vzgojeni in navajeni na red, ni mogoče odvrniti od gledanja pornografskih vsebin. Vprašanje je, kakšna vzgoja zadostuje. Popolno varnost nemara zagotavlja samo odsotnost televizijskega sprejemnika v hiši ali stanovanju. Samo dve družini poznam, ki imata vpeljan takšen red. Pri eni so otroci (sedaj že odrasli) to sprejeli in se s tem ponašajo, pri drugi pa se čutijo prikrajšane, kar je seveda slabo. Na vprašanje, ali je mlade mogoče zaščititi pred pornografijo, moramo odgovoriti: zelo težko, če ne, vsaj v posameznih primerih, nemogoče.

"Ne zmoremo, to je močnejše od nas. Zavarujte pred to usodno zasužnjenostjo vsaj mlade, če kako morete."

Posledice

Dobro bi bilo pretehtati še vpliv. Zagovorniki pornografije škodljivost zanikajo. Sklicujejo se celo na pravico mladih, da so o vsem poučeni. Njihovo stališče je razumljivo in pričakovano, saj je v skladu s prakso, ki se ji niso voljni (zmožni) odreči. Trezen razmislek govori, da ni tako. Tudi spolnost, ki je udeležena v medčloveških odnosih, je lahko, tako kakor odnosi, človeku ustrezna in osrečujoča ali neustrezna in povzroča trpljenje. Potrebno je uvajanje in vzgoja, ki zagotovi spoštovanje sebe in sočloveka, ki uspe spolnost integrirati na človeško raven. Uvajanje vodijo načela postopnosti, individualnosti, obzirnosti in spoštovanja.

Informacije o spolnosti, ki jih mladim posreduje pornografija, so seveda povsem nekaj drugega. Prvi stik povzroči šok in daljši čas trajajočo zmedenost. Ker pa ni mogoče zanikati, da imajo tovrstne vsebine v mladostniku naravnega zaveznika, prebujajočo se spolnost v času zorenja, je razumljivo, da se radovednost močno stopnjuje. Spolnost si v psihi mladostnika pod vplivom pornografije postopoma pribori vse več pozornosti in v njegovem delavniku vse več časa. Življenjsko obdobje, ki naj bi ga mladi posvetili intenzivnemu pridobivanju znanja in temeljiti vzgoji, se izgublja v hlastanju za vedno novim dražljivim vzburjenjem. Posledice so neuspeh na vseh področjih, brezvoljnost in postopen občutek, tako značilen za današnjo mladino, da je vse 'brez veze'. Spominjam se, da sem v petem razredu gimnazije (to bi bil danes prvi letnik), imel dva sošolca, od katerih je imel eden na koncu letnika pet, drugi pa sedem nezadostnih ocen. Ne morem reči, da sem se kaj posebej ukvarjal z njima, vseeno pa sem opazil, da sta bila zelo vase zaprta, in enkrat sem ju zalotil, kako sta na skrivaj pod pultom ogledovala neke medle fotografije, ki so razkrivale gola telesa v nenavadnih pozah. Samo toliko sem videl, da sem približno vedel, za kaj gre. In že takrat sem to povezal z njunim učnim uspehom.

Zavarujmo mlade

Znana je trditev Carla G. Junga, da se človek, ki se ne nauči vsaj začasno odreči zadovoljitvi potrebe, ne razvije v normalno osebnost. Z vzgojnega vidika je vpliv pornografije zlasti na mladostnika usoden tudi zato, ker mu katastrofalno hromi voljo. Posledice, ki bodo zaradi tega zadele njega in njegove bližnje, bodo velikokrat usodne.

Ob razmišljanju, kam vse to vodi, ne morem mimo pesimističnega sklepa, da v degeneracijo. Pri živalih spolnost ureja gon, ki, kakor vsi nagoni, vedno nezmotljivo vodi k cilju. To je pri spolnem nagonu ohranjanje vrste. Človek, ki se s svojim potencialom nesluteno dviga nad žival, se je izvil diktatu nagona, zato mnogokrat zgreši cilj. Nagon, ki nas ne vodi več, moramo zamenjati, nadomestiti z razumom. To pa je sposobnost dokopati se do resnice. O temi, ki jo obravnavamo, nam mora razum najprej odkriti resnico, da pornografija ni osvoboditev, ampak zasužnjenje. Naslednja resnica, ki bi jo morali priznati, bi morala priti iz ust zagovornikov in se glasiti: "Ne zmoremo, to je močnejše od nas. Zavarujte pred to usodno zasužnjenostjo vsaj mlade, če kako morete". Potrebujemo še eno resnico: če se bomo ljudje zavedli in spremenili svojo prakso, se nam še nasmiha perspektiva, če tega ne bomo zmogli, nas čaka zanesljiv konec vrste. Povzročili si ga bomo z degeneracijo. Atomska bomba ne bo potrebna.

Pornografija in Zakon o medijih

Mojca Dobnikar

Slovenija nima posebnega zakona o pornografiji ali zaščiti otrok in mladoletnih pred škodljivimi medijskimi vsebinami, tako da poleg Zakona o medijih vprašanje pornografije izrecno ureja samo Kazenski zakonik. Ta ščiti osebe do 14. leta pred izdelovanjem in prikazovanjem pornografije ter prepoveduje posedovanje pornografskega gradiva, ki prikazuje mladoletne osebe in je namenjeno prodaji, razširjanju ipd.

Pred neprimernim oglaševanjem, kamor bi lahko uvrstili tudi pornografsko oglaševanje in oglaševanje pornografije, ščitita še Zakon o varstvu potrošnikov in Slovenski oglaševalski kodeks. RTV Slovenija ima od leta 2000 tudi posebne standarde in načela, s katerimi se zavezuje, da bo s posebno pozornostjo obravnavala tudi nasilje in seksualnost.

Junija letos je Državni zbor sprejel novelo Zakona o medijih, ki nekoliko na novo ureja prikazovanje pornografije in pretiranega nasilja. Spreminjanje zakona je nudilo priložnost za ureditev prikazovanja pornografije v skladu z Evropsko direktivo o televiziji brez meja (t. i. TV direktivo),[1] za kar so se zavzele tudi nekatere nevladne organizacije, ki se ukvarjajo z enakostjo spolov, zaščito žensk in otrok pred nasiljem in/ali s človekovimi pravicami nasploh. Čeprav je najprej kazalo, da bo novela zakona korektno povzela TV direktivo, na koncu to vendarle ni uspelo, kljub temu, da sta na pobudo nevladnih organizacij državni zbor k temu pozvala tudi predsednik države in varuh človekovih pravic.

Evropska TV direktiva uvršča pornografijo in pretirano nasilje med vsebine, ki bi lahko resno škodile razvoju otrok in mladoletnih: "Države članice morajo sprejeti ustrezne ukrepe, da televizijski programi izdajateljev pod njihovo sodno oblastjo ne bi vsebovali programskih vsebin, ki bi lahko resno škodile fizičnemu, duševnemu ali moralnemu razvoju otrok in mladoletnikov, še posebej programov, ki vsebujejo pornografijo ali neupravičeno nasilje." Spremenjeni zakon o medijih pa relativizira škodljivost teh vsebin, saj pravi: "Televizijski programi ne smejo predvajati pornografije in pretiranega nasilja, če bi lahko predvajanje resno škodovalo duševnemu, moralnemu ali telesnemu razvoju otrok in mladoletnikov."

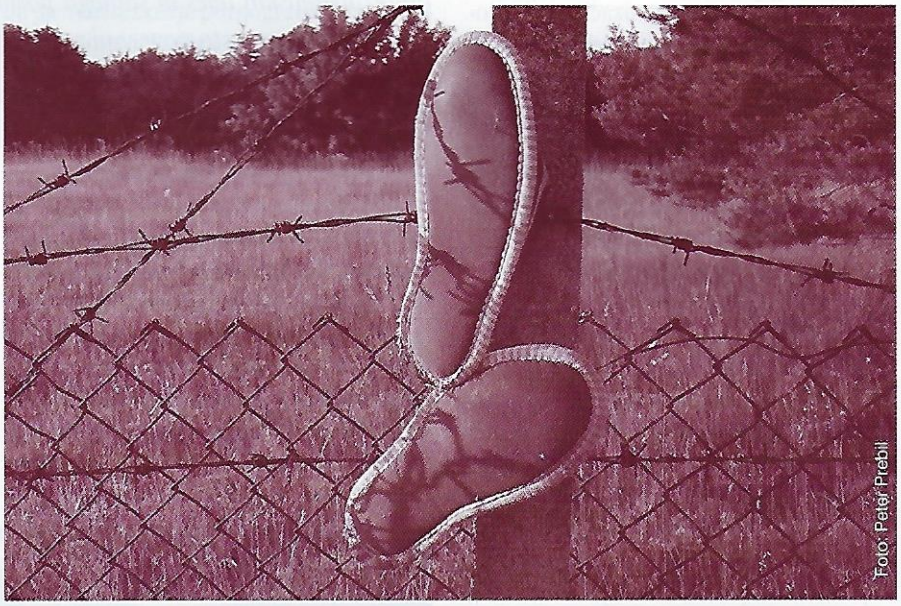
Foto: Peter Prebil

Gre za majhno razliko med formulacijama, ki pa bo lahko imela velike posledice; pogojni veznik 'če' bi namreč v praksi lahko povzročil, da bi bilo treba škodljivost prikazovanja pornografije in pretiranega nasilja šele dokazovati, kar je v nasprotju s strokovnimi ugotovitvami o posledicah uporabe pornografije. Zakon v nadaljevanju predvideva predvajanje pornografije in pretiranega nasilja le pod pogojem, da je "s tehničnimi sredstvi oziroma z zaščito omejeno tako, da otroci in mladoletniki do takšnih vsebin nimajo dostopa". Vendar v Sloveniji nimamo strokovne institucije, ki bi izvajala klasifikacijo tovrstnih vsebin in nadzor, zato nas tudi spremenjeni zakon ni ustrezno pripravil na širjenje prikazovanja pornografije in nasilja.

Informativne in izobraževalne oddaje ter umetniška dela, ki šrikazujejo nasilje in seksualnost, lahko televizijski programi predvajajo v skladu z estetskimi in etičnimi merili, oddaje s takšnimi prizori pa morajo biti označene s simbolom, ki ga določi minister. Merila morajo izdajatelji televizijskih programov sami vnaprej določiti z internimi pravili, ki jih morajo poslati pristojnemu ministrstvu in Svetu za radiodifuzijo ter obema institucijama letno poročati o njihovem izvajanju. Pravila morajo opredeliti možnost pritožbe za gledalce. Oddaje, v katerih prevladujejo prizori nasilja in seksualnosti, pa smejo izdajatelji predvajati med 24. in 5. uro zjutraj. Zakon poleg tega še določa, da smejo biti pornografske vsebine v